
– Viktig med god sykehistorie, kliniske vurderinger og aktuelle utredninger

AKTUELT I FORENINGEN

ELLA MÆHLUMSHAGEN

ella.maehlumshagen@legeforeningen.no
Kommunikasjonsavdelingen

Mange er redde for flått, og fastlegene møter flere pasienter med slik uro. I dag finnes vaksine mot skogflåttencefalitt (TBE), men ikke mot borreliose. Sykdomsbildet kan være allsidig. Sykdommen blir både underdiagnostisert og overdiagnostisert.

LENGER NORD: Flåttan har spreidd seg til større deler av Norge. Mens den tidligere stort sett var sør i landet, finner vi den nå helt opp til Dønna i Nordland.

Illustrasjonsfoto: Colourbox

– Det er viktig at leger er observante på symptomer og har fokus på at flåttbitt kan være årsak til ulike sykdomsbilder, særlig når det er flåttbitt eller eksponering i sykehistorien, sier spesialist i allmenntidrett, Harald Reiso, ved flåttsenteret ved Sørlandet Sykehus.

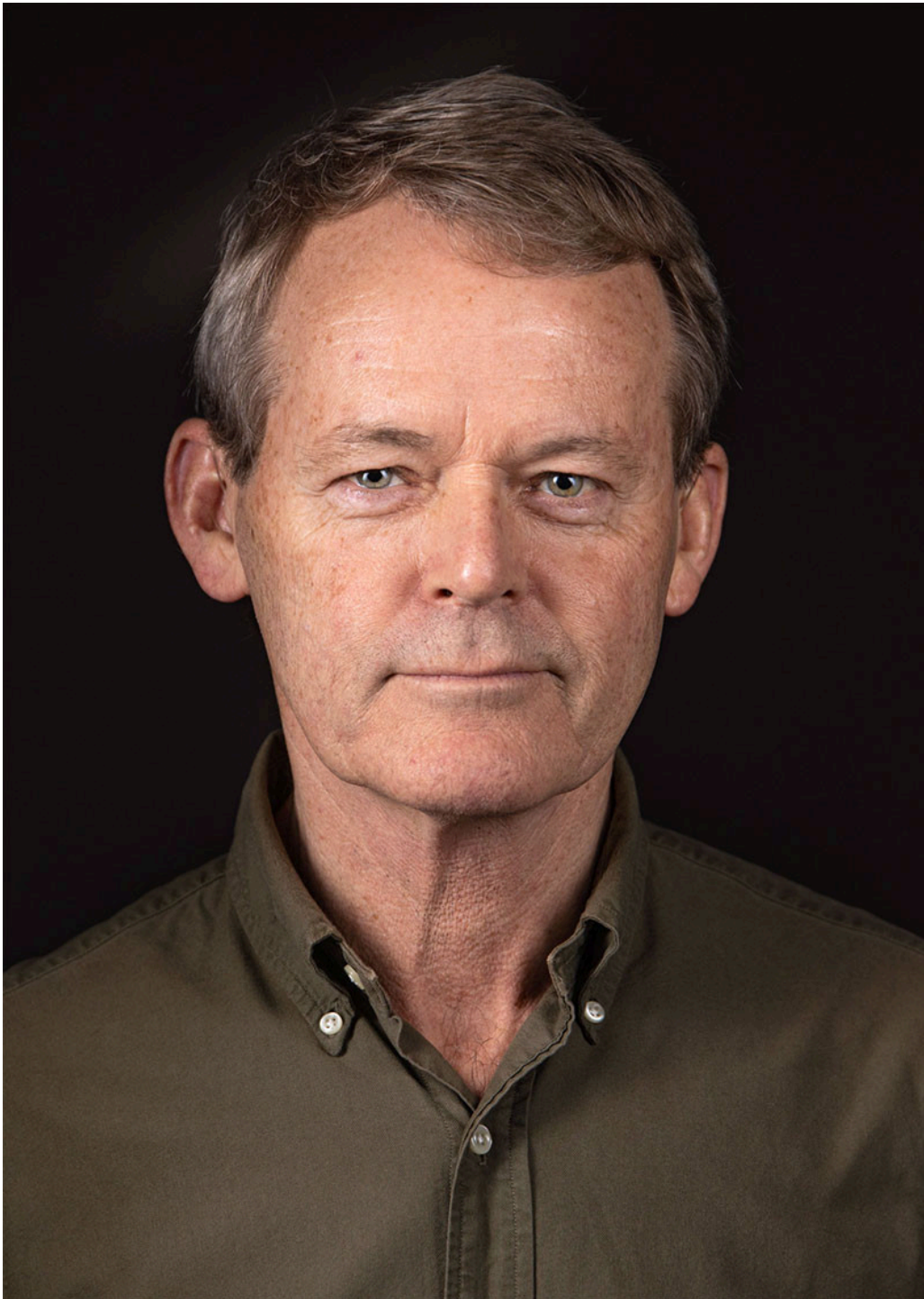
– Utslett etter flåttbitt er ikke nødvendigvis tegn på infeksjon. Mange kan få rødhet etter bittet. Men dersom det kommer et utslett som sprer seg, kan det være lurt å tenke på muligheten for borrelia-infeksjon i huden, sier han.

Reiso forteller at utslettet ofte kan ta ulike former.

– Mange har lært at erytema migrans (EM) har et klassisk utseende med en rød ring som brer seg utover. Men EM kan ha mange former. Det kan være jevnt rødt, eller være mer spottete.

De fleste med borrelia-infeksjon i hud har få eller ingen symptomer.

– Det er de med nevroborreliose man er mest bekymret for. Disse kan få flere nevrologiske plager, ettersom hvilke nerver som er angrepet, sier Reiso, men understeker at de aller fleste blir helt friske med antibiotika.

SPESIALIST: Harald Reiso ved Nasjonal kompetansetjeneste for flåttbårne sykdommer. Foto: Flåttsentret

Jojo-effekt

Noen snakker om kronisk borreliose som om det skulle være en kontinuerlig, vedvarende og aktiv infeksjon i kroppen over flere år. Det er ikke holdepunkt for at så er tilfelle, forteller Reiso.

– Noen ganger kan EM eller nevroborreliose bli sent oppdaget, eller borreliainfeksjon i hud gir et lengrevarende, stasjonært hudutslett, og av den grunn bli benevnt som kronisk – siden det meste i medisinen som varer mer

enn seks måneder kalles kronisk.

– I dette bildet gis det av og til antibiotika mot antatt langvarige infeksjoner. Så som Doxylin. Doxylin har også betennelsesdempende effekter som gjør at pasienter kan føle seg bedre når de er på en slik kur, for så å bli dårligere når den avsluttes. Den medisinen kan slik gi en «jojo»-påvirkning på symptomene. Mange i denne situasjonen har fått borreliose-diagnose på et sviktene grunnlag, sier Reiso og fortsetter:

– Påvisning av borrelia-antistoffer alene er ikke tilstrekkelig for å stille en diagnose. Antistoffer kan være i blodet lenge etter infeksjoner, eller være der som følge av eksponeringer for borreliabakterier etter flåttbitt – uten at det har oppstått infeksjon. En person som deltok i en studie om borrelia-antistoffer hadde ved flere målinger høye antistoffverdier, også i en alder av 65, etter nevroborreliose som åtteåring.

Det er tre ting som er viktige å huske på ved diagnostikk av borreliose, forklarer Reiso.

– Det første er utslett. Det kan opptre i flere varianter. Tenk flåttrelatert utslett dersom pasienten har vært i områder med flått og kommer med et utslett. EM er en klinisk diagnose. Antistoffmåling er ikke nødvendig.

– Det andre er tolkning av borrelia-antistoffer. Dette kan være utfordrende. Antistoff representerer oftest ikke sykdom, og de kan holde seg i blodet over lengre tid. Forskjell i titernivå over tid kan av og til være til diagnostisk hjelp. Flåttsenterets nettside har en egen peker til hjelp for tolkning av svar på borrelia-antistofftester. Antistoffer kan ikke brukes som mål på behandlingseffekt.

– Det tredje er spinalpunksjon. For å kunne diagnostisere nevroborreliose ordentlig må det gjøres spinalpunksjon. Både hos barn og voksne.

Borreliose er ikke den eneste infeksjonen som flåtten kan gi et menneske.

– Det vanligste utenom borreliose, er TBE. TBE finnes det vaksine mot. Andre smitteagens i flått er som regel ikke farlige for friske mennesker med et normalt immunforsvar, sier han.

Finnes flere steder

Når det gjelder utbredelse, er det ikke tvil om at flåtten har spredd seg til større deler av Norge. Mens flåtten tidligere stort sett var sør i landet, finner vi den nå helt opp til Dønna i Nordland.

– Flått kan ha livssyklus etablert så langt nord. Alle steder med over fem plussgrader mer enn halve året er steder hvor flåtten kan etablere livssyklus, sier Reiso.

Tilfeller av flått som har vært rapportert lengre nord er gjerne «airborne» flått. Det vil si at de har vært på et annet dyr som har fraktet dem dit, som fugl. Flåtten kommer også høyere i landskapet.

– Tidligere var flåtten ikke høyere enn 7 - 800 meter. Nå har vi sett at de har livssyklus helt opptil 1000 meter i ulike deler av Sør-Norge, sier han og minner om at tregrensen også har strukket seg oppover.

Publisert: 4. september 2023. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.23.12.14

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 20. juni 2026.